

MATERIAŁY ZACHODNIOPOMORSKIE



Nowa Seria

tom XI
2014

zeszyt 1
Archeologia



ROCZNIK NAUKOWY MUZEUM NARODOWEGO W SZCZECINIE
Szczecin 2015

Redaktor
Anna B. Kowalska

Sekretarz redakcji
Bartłomiej Rogalski

Członkowie redakcji
Krzysztof Kowalski, Dorota Kozłowska, Rafał Makala

Rada Naukowa
dr hab. prof. UJ Wojciech Blajer, prof. dr hab. Aleksander Bursche,
prof. dr hab. Wojciech Dzeduszycki, prof. dr Hauke Jöns,
dr hab. prof. UW Joanna Kalaga, dr hab. prof. UG Henryk Machajewski,
dr Dmitrij Osipov, dr hab. prof. UW Tomasz Płonka

Recenzenci
dr Justyna Baron, dr Eugeniusz Cnotliwy, dr hab. Andrzej Janowski,
dr hab. prof. PAN Michał Kara, dr hab. prof. UAM Andrzej Michałowski

Tłumaczenie
Tomasz Borkowski, Michał Adamczyk

Proofreading
Agnes Kerrigan

Redakcja wydawnicza
Barbara Maria Kownacka, Marcelina Lechicka-Dziel

Projekt okładki
Waldemar Wojciechowski

Skład i druk
XPRESS Sp. z o.o.

Adres redakcji
Muzeum Narodowe w Szczecinie
70-561 Szczecin, ul. Staromłyńska 27
tel.: 797 705 229, e-mail: mzp@muzeum.szczecin.pl
www.mzp.muzeum.szczecin.pl

Nakład 250 egz.

© Muzeum Narodowe w Szczecinie & Authors



ISSN 0076-5236

Szczecin 2015

SPIS TREŚCI

STUDIA I MATERIAŁY

| | |
|---|----|
| Marta Chmiel-Chrzanowska, Michał Adamczyk O śmierci bez przesady. Próba zastosowania podejścia technologicznego w archeologicznych badaniach nad śmiercią | 7 |
| On death with no exaggeration. A technological approach to the study of death. Summary | 31 |

| | |
|--|----|
| Justyna Żychlińska Transformacja ciała ludzkiego jako wyraz świadomości i istnienia duchowości w kulturze łużyckiej | 33 |
| The transformation of the human body as an expression of the existence of consciousness and spirituality in the Lusatian Culture. Summary | 44 |

| | |
|--|----|
| Kinga Zamelska-Monczak Wczesnośredniowieczne grzebień z Santoka | 45 |
| Early medieval combs from Santok. Summary | 91 |

| | |
|---|-----|
| Eugeniusz Cnotliwy W sprawie budownictwa we wczesnośredniowiecznym Wolinie | 93 |
| Construction in early medieval Wolin. Summary | 106 |

| | |
|--|-----|
| Antoni Porzeziński „Importowane” naczynia typu Tornow i Gross Raden na stanowiskach 2 i 2a w Cedyni, woj. zachodniopomorskie | 107 |
| “Imported” vessels of the Tornow and Gross Raden type on sites 2 and 2a in Cedynia, West Pomeranian Voivodeship. Summary | 121 |

| | |
|---|-----|
| Kamil Kajkowski, Piotr N. Kotowicz Zapomniany wczesnośredniowieczny pochówek łodziowy ze Szczecina | 123 |
| A forgotten early medieval boat burial from Szczecin. Summary | 136 |

ODKRYCIA

| | |
|---|-----|
| Bartłomiej Rogalski Weryfikacyjno-rozpoznawcze badania sondażowe cmentarzyska ze starszego i młodszego okresu przedrzymskiego w m. Modrzewo, gm. Suchań, pow. stargardzki, stanowisko 6 (AZP 33-13/33) Verification and reconnaissance test excavations on a burial ground from the older and younger pre-Roman period in Modrzewo, Suchań commune, Stargard district, site 6 (AZP 33-13/33) | 137 |
|---|-----|

| | |
|--|-----|
| Bartłomiej Rogalski Archeologiczne badania sondażowe na cmentarzysku z okresu wpływów rzymskich w Starych Łysogórkach, gm. Mieszkowice, pow. gryfiński, stanowisko 5 (AZP 43-03/7) Archaeological test excavations on the burial ground from the Roman period in Stare Łysogórki, Mieszkowice commune, Gryfino district, site 5 (AZP 43-03/7) | 145 |
|--|-----|

| | |
|--|-----|
| Aleksander Bursche, Bartłomiej Rogalski Badania wykopaliskowe w Suchaniu, pow. stargardzki, stanowisko 18 (AZP 33-13/32) w latach 2013–2014 Excavations in Suchań, Suchań commune, Stargard district, site 18 in 2013–2014 | 151 |
| Andrzej Kuczkowski, Dorota Malarczyk Znalezisko wczesnoabbasydzkiego dirhama w Trzebiatowie, pow. gryficki Find of an early Abbasid dirham from Trzebiatów, Gryfice district | 161 |
| Andrzej Kuczkowski Naczynie z wczesnośredniowiecznego depozytu srebrnego (?) z okolic Darłowa, pow. sławieński A vessel from an early medieval silver hoard (?) from the area of Darłowo, Sławno district | 165 |
| Martina Karle, Anna B. Kowalska, Sebastian Messal Badania nieinwazyjne przeprowadzone w 2014 roku w pobliżu grodów w Bardach i Świelubiu, pow. kołobrzeski Non-invasive research conducted in 2014 in the area of strongholds in Bardy and Świelubie, Kołobrzeg district | 169 |
| Magdalena Szymczyk Średniowieczna szachownica na portalu kolegiaty św. Jana Chrzciciela w Myśliborzu, pow. myśliborski Medieval chequered pattern on the portal of the Collegiate Church of St John the Baptist in Myślibórz, Myślibórz district | 175 |
| Andrzej Kuczkowski Średniowieczny topór żelazny z okolic Świdwina, pow. świdwiński Medieval iron axe from the area of Świdwin, Świdwin district | 181 |
| RECENZJE I OMÓWIENIA | |
| Paulina Romanowicz <i>Klasztor premonstratensów w Białobokach. Archeologia i historia</i> , red. Marian Rębkowski, Felix Biermann, Szczecin 2015 | 185 |
| Ewa Górkiewicz <i>Dzieje Stepnicy</i> , red. Radosław Gaziński, Ewa Gwiazdowska, Maciej Szukała, Ryszard Techman, Szczecin 2014 | 187 |
| Ewa Górkiewicz <i>Funkcje grodów w państwach wczesnośredniowiecznej Europy Środkowej.</i> <i>Spółeczeństwo, gospodarka, ideologia</i> , red. Krystian Chrzan, Krzysztof Czaplą, Sławomir Moździoch, Wrocław–Głogów 2014 | 189 |

| | |
|--|-----|
| Anna B. Kowalska <i>Wolin wczesnośredniowieczny</i> , część 2, red. Błażej Stanisławski, Władysław Filipowiak, Warszawa 2014. <i>Origines Polonorum</i> , t. 7 | 191 |
| Bartłomiej Rogalski <i>Epoka brązu i wczesna epoka żelaza na Pomorzu. Z najnowszych badań i odkryć</i> , red. Mirosław Fudziński, Gdańsk 2015 | 193 |
| Anna B. Kowalska <i>The Island in Żółte on Lake Żarańskie. Early medieval Gateway into West Pomerania</i> , red. Wojciech Chudziak, Ryszard Kaźmierczak, Toruń 2014 | 195 |
| Agnieszka Kowalówka Piotr N. Kotowicz, <i>Topory wczesnośredniowieczne z ziem polskich. Katalog źródeł</i> , Rzeszów 2014. <i>Collectio Archaeologica Ressoviensis</i> , t. 30 | 197 |
| Agnieszka Kowalówka Piotr Piętkowski, <i>Biskupstwo pomorskie jako początek biskupstwa kamińskiego</i> , Wrocław 2015 | 199 |
| Agnieszka Kowalówka <i>Civitas Cedene. Studia i materiały do dziejów Cedyni</i> , t. 1, red. Paweł Migdalski, Cedynia 2014 | 201 |
| Marta Kurzyńska Materiały do bibliografii archeologii Pomorza Zachodniego za 2013 rok. Suplement | 203 |
| Indeks nazw geograficznych za 2013 rok. Suplement | 207 |
| Marta Kurzyńska Materiały do bibliografii archeologii Pomorza Zachodniego za 2014 rok | 209 |
| Indeks nazw geograficznych za 2014 rok | 249 |
| KRONIKA | |
| Anna B. Kowalska <i>Civitas et urbs Szczecin</i> . Projekt naukowy realizowany w Dziale Archeologii Muzeum Narodowego w Szczecinie w latach 2012–2014 | 253 |
| Krzysztof Kowalski Archeologia Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinie | 259 |

| | |
|---|-----|
| Agnieszka Kowalówka | |
| <i>Polska około roku 1000. Gniezno pierwszą stolicą oraz Pomorze u progu chrześcijaństwa.</i> | |
| Wystawy czasowe | 265 |
| Izabela Sukiennicka | |
| <i>Skarby z okolic Suchania. Wystawa czasowa</i> | 269 |
| Paweł Migdalski | |
| Sprawozdanie z działalności naukowo-edukacyjnej | |
| Stowarzyszenia Historyczno-Kulturalnego „Terra Incognita” za 2014 rok | 277 |
| Maria Danuta Wołągiewicz | |
| Początki w Szczecinie. Pamięci Ryszarda Wołągiewicza (19.06.1933–14.01.1994) | 285 |

Indeks nazw geograficznych za 2014 rok

- Alt Kosenow, Lkr. Vorpommern-Greifswald – poz. 62, 241, 243
Altentreptow, Lkr. Mecklenburgische-Seenplatte – poz. 21, 227
Anklam, Lkr. Vorpommern-Greifswald – poz. 71, 114, 177, 227, 241, 259, 264, 271, 275, 331, 332
- Bałtyk (morze) – poz. 58, 141, 206, 334, 370
Bałtyk (region) – poz. 8–9, 11, 16, 20, 53, 59, 82, 105, 112, 122, 128, 141, 149, 151, 170, 205
Banie, pow. gryfiński, gm. *loco* – poz. 227
Bardzolino, pow. koszaliński, gm. Świeszyno – poz. 79, 159
Barth, Lkr. Vorpommern-Rügen – poz. 227
Bergen, Lkr. Vorpommern-Rügen – poz. 227
Białogard – poz. 53, 149, 227, 348, 381
Bobięcino, pow. bytowski, gm. Miastko – poz. 40
Bobolice, pow. koszaliński, gm. *loco* – poz. 227, 307
Bolków, pow. policki, gm. Dobra Szczecińska – poz. 75, 341
Borntin, Lkr. Vorpommern-Greifswald – poz. 108
Butzow, Lkr. Vorpommern-Greifswald – poz. 73
Bytów, woj. pomorskie – poz. 142, 222, 227, 289, 295, 307
Bytów (okręg) – poz. 55, 358
- Cedynia, pow. gryfiński, gm. *loco* – poz. 79, 97, 102, 118, 120, 130, 145, 159, 182, 189, 190, 219, 223, 234, 238, 245, 369
Cedynia, pow. gryfiński, gm. *loco* – poz. 37
Charbrowo, woj. pomorskie, pow. lęborski, gm. Wicko – poz. 333
Chociwel, pow. stargardzki, gm. *loco* – poz. 121, 356
Chojna, pow. gryfiński, gm. *loco* – poz. 90, 166, 191, 247–248, 254, 352
Chojna (okręg) – poz. 250
Choszczno – 35, 302
Choszczno (powiat) – 35
Cychry, pow. myśliborski, gm. Dębno – poz. 386
Czelin, pow. gryfiński, gm. Mieszkowice – poz. 384–385
Człopa (okręg), pow. walecki, gm. *loco* – poz. 78
- Darłowo, pow. sławieński, gm. *loco* – poz. 227, 289, 307
Dąbki, pow. sławieński, gm. Darłowo – poz. 334
Demmin, Lkr. Mecklenburgische Seenplatte – poz. 227, 261–262, 357
Dersekow, Lkr. Vorpommern-Greifswald – poz. 198
Diedrichshagen, Lkr. Vorpommern-Greifswald – poz. 77
Dobra, pow. łobeski, gm. *loco* – poz. 47
Dobropole, pow. kamieński, gm. Wolin – poz. 343
- Dobrzany, pow. stargardzki, gm. *loco* – poz. 227
Dolsko, pow. gryfiński, gm. *loco* – poz. 74
Dziwna (rzeka) – poz. 54
- Ferdinandshof, Lkr. Vorpommern-Greifswald – poz. 104, 242
Franzburg, Lkr. Vorpommern-Rügen – poz. 227
- Gartz, Lkr. Uckermark – poz. 227
Golenice, pow. myśliborski, gm. *loco* – poz. 140
Goleniów – poz. 35, 87, 100, 135, 227
Goleniów (powiat) – poz. 35, 87, 119
Görke, Lkr. Vorpommern-Greifswald – poz. 147
Gostyń, pow. kamieński, gm. Świerżno – poz. 88
Grammendorf, Lkr. Vorpommern-Rügen – poz. 264
Greifswald – poz. 44, 111, 137, 227, 258, 310
Griebenow, Lkr. Vorpommern-Rügen – poz. 267
Grimmem, Lkr. Vorpommern-Rügen – poz. 227
Gryfice – poz. 227
Gryfice, (gm. *loco*) – poz. 292
Gryfino – poz. 118, 227
Gryfino (pow. gryfiński) – poz. 119, 244
Gustebin, Lkr. Vorpommern-Greifswald – poz. 76, 161
Gützkow, Lkr. Vorpommern-Greifswald – poz. 184, 227, 264
- Hanza (hist.) – poz. 83, 196, 211, 231–232, 258, 272, 371
Hiddensee – poz. 15
- Jatznick, Lkr. Vorpommern-Greifswald – poz. 276
- Kagendorf, Lkr. Vorpommern-Greifswald – poz. 64, 185
Kamień Pomorski – poz. 33, 128, 222, 227, 347, 363 – 367, 376
Karlino, pow. białogardzki, gm. *loco* – poz. 227, 288, 339
Karlsburg, Lkr. Vorpommern-Greifswald – poz. 107
Karsino, pow. sławieński, gm. Postomino – poz. 207
Kentzlin, Lkr. Mecklenburgische Seenplatte – poz. 48
Kłodzino, pow. pyrzycki, gm. Przelewice – poz. 257
Kołbacz, pow. gryfiński, gm. Stare Czarnowo – poz. 217, 227
Kołobrzeg – poz. 24–25, 128–129, 149, 154, 181, 195, 206, 211, 227, 295, 307, 350, 353–354, 362, 368, 377, 379
Kołobrzeg-Budzistowo – poz. 23, 40
Kołobrzeg (pow. kołobrzeski) – poz. 119
Koszalin – poz. 300, 307, 361, 378
Koszalin (pow. koszaliński) – poz. 119, 227

- Krag, pow. koszaliński, gm. Polanów – poz. 289
 Kwiecko (jezioro), pow. koszaliński, gm. Polanów – poz. 39
- Lewice, pow. gryfiński, gm. Trzebiatów – poz. 17
 Lębork – poz. 222, 224, 227
 Lębork (okręg) – poz. 55
 Lipiany, pow. pyrzycki, gm. *loco* – poz. 251
 Lipnik, pow. stargardzki, gm. *loco* – poz. 35
 Loitz, Lkr. Vorpommern-Greifswald – poz. 163, 227
 Lubie (jezioro) – poz. 186
 Lubieszewo, pow. drawski, gm. Złocieniec – poz. 186
 Lubieszewo, pow. gryfiński, gm. *loco* – poz. 22
 Lubin, pow. kamieński, gm. Międzyzdroje – poz. 230, 346, 380
- Łeba, woj. pomorskie, pow. lęborski, gm. *loco* – poz. 227
- Marianowo, pow. stargardzki, gm. *loco* – poz. 227
 Mecklenburg-Vorpommern – poz. 61
 Mellenthin, Lkr. Vorpommern-Greifswald – poz. 13
 Miechęcino, pow. kołobrzeski, gm. Dygowo – poz. 22
 Mielno, pow. łobeski, gm. Węgorzyno – poz. 321
 Mieszkowice, pow. gryfiński, gm. *loco* – poz. 32, 190, 237
 Mieszkowice (okręg) – poz. 328, 250
 Mirosławiec, pow. wałecki, gm. *loco* – poz. 50
 Moeckow, Lkr. Vorpommern-Greifswald – poz. 268
 Moryń, pow. gryfiński, gm. *loco* – poz. 74, 190
 Myślibórz – poz. 87, 246, 295, 302
- Nętno, pow. drawski, gm. *loco* – poz. 312
 Nowa Marchia (hist.) – poz. 144, 168, 247, 252–253, 302
 Nowy Łowicz, pow. drawski, gm. Kalisz Pomorski – poz. 307
- Odra (rzeka) – poz. 206, 239
 Odra (dorzecze) – poz. 20, 84, 100, 105, 188, 237, 239, 318
- Papendorf, Lkr. Vorpommern-Greifswald – poz. 110
 Parsęcko (jezioro), pow. szczecinecki, gm. *loco* – poz. 300
 Pasewalk, Lkr. Vorpommern-Greifswald – poz. 63, 70, 104, 177, 227, 278
 Peene (rzeka) – poz. 137, 357
 Pelsin, Lkr. Vorpommern-Greifswald – poz. 162, 177, 241
 Poczernin, pow. stargardzki, gm. *loco* – poz. 35
 Police (powiat) – poz. 174
 Polczyn-Zdrój, pow. świdwiński, gm. *loco* – poz. 289
 Prenzlau, Lkr. Uckermark – poz. 270
- Pyrzyce – poz. 26, 129, 152, 227, 239, 324
 Radacz (jezioro), pow. szczecinecki, gm. Borne Sulinowo – poz. 39–40
 Radogoszcz (hist.) – poz. 69
 Ralswiek, Lkr. Vorpommern-Rügen – poz. 300
 Recz, pow. choszczeński, gm. *loco* – poz. 35
 Ribnitz-Damgarten, Lkr. Vorpommern-Rügen – poz. 227
 Richtenberg, Lkr. Vorpommern-Rügen – poz. 227
 Rowokół (góra), woj. pomorskie, pow. słupski, gm. Smołdzino – poz. 300, 306
 Rugia (wyspa) – poz. 3, 12, 14, 58, 117, 155, 157, 212, 308, 370
- Sassen, Lkr. Vorpommern-Greifswald – poz. 164
 Siadło Dolne, pow. policki, gm. Kołbaskowo – poz. 374
 Sianów, pow. koszaliński, gm. *loco* – poz. 227
 Sielsko, pow. łobeski, gm. Węgorzyno – poz. 321
 Siemczyno, pow. drawski, gm. Czaplinek – poz. 221, 255
 Sławno (powiat) – poz. 160, 293
 Słupsk, woj. pomorskie – poz. 22, 29, 30, 57, 227, 289, 297–298, 307, 309, 375
 Sowno, pow. stargardzki, gm. *loco* – poz. 160, 227
 Stargard – poz. 1–2, 18, 35, 100, 119, 124, 127, 178–180, 201, 206, 218, 227, 257, 311, 338, 344–345, 352
 Stargard (powiat) – poz. 35, 244
 Stare Borne, pow. koszaliński, gm. Bobolice – poz. 39, 300
 Stare Drawsko, pow. drawski, gm. Czaplinek – poz. 126, 222, 289
 Steinfurth, Lkr. Vorpommern-Greifswald – poz. 165, 269
 Stepnica, pow. goleniowski, gm. *loco* – poz. 85, 101, 305
 Strachocin, pow. stargardzki, gm. *loco* – poz. 35
 Stralsund, Lkr. Vorpommern-Rügen – poz. 111–112, 139, 151, 192–193, 227, 303, 371
 Suchań, pow. stargardzki, gm. *loco* – poz. 35, 227
 Suchań (okręg) – poz. 285
 Szadzko, pow. stargardzki, gm. Dobrzany – poz. 227
 Szczecin – poz. 42, 44, 87, 100, 128–129, 133, 146, 148–149, 173, 194, 206, 216, 220, 225, 227, 285, 287, 290, 295, 300–301, 304, 312, 333, 342, 349, 351, 359–360, 382–383
 Szczecin-Dąbie – poz. 172
 Szczecinek – poz. 52, 227, 289, 307
 Szczeciński Zalew – poz. 370
- Świdwie (jezioro) – poz. 341
 Świdwin – poz. 216, 289
 Świelubie, pow. kołobrzeski, gm. Dygowo – poz. 40
- Tollensetal, Lkr. Vorpommern-Greifswald – poz. 28, 313
 Tribsees, Lkr. Vorpommern-Greifswald – poz. 227

- Troszyn, pow. kamieński, gm. Wolin – poz. 175
- Trzebińsko-Zdrój (okręg), pow. gryfiński, gm. *loco* – poz. 250
- Trzebiatów – poz. 225, 227, 295, 300
- Trzebiatów (okręg), pow. gryficki, gm. *loco* – poz. 143, 214
- Tucze (jezioro), pow. łobeski, gm. Dobra – poz. 300
- Uckermark (powiat) – poz. 273
- Ueckermünde, Lkr. Vorpommern-Greifswald – poz. 227
- Usedom, Lkr. Vorpommern-Greifswald – poz. 137, 227, 314
- Usedom (okręg) – poz. 13
- Verchen, Lkr. Mecklenburgische Seenplatte – poz. 261
- Walcz – poz. 175
- Walcz (okręg) – poz. 153
- Warszyn, pow. stargardzki, gm. Dolice – poz. 239
- Warzymice, pow. policki, gm. Kołbaskowo – poz. 373
- Wkrzańska Puszcza – poz. 239
- Wolgast, Lkr. Vorpommern-Greifswald – poz. 109, 227
- Wolin, pow. kamieński, gm. *loco* – poz. 10, 11, 27, 36, 43, 66–67, 79, 81, 113, 123, 128–129, 149, 159, 169, 226–227, 236, 257, 294, 296, 300, 304, 336, 340
- Wrangelsburg, Lkr. Vorpommern-Greifswald – poz. 177, 256, 277
- Wyszebórz, pow. koszaliński, gm. Manowo – poz. 307
- Zarańsko (jezioro), pow. drawski, gm. *loco* – poz. 39
- Zetelwitz, Lkr. Vorpommern-Greifswald – poz. 72
- Züssow, Lkr. Vorpommern-Greifswald – poz. 268
- Zwierzynek, pow. łobeski, gm. Węgorzyno – poz. 321–322
- Żelichów, pow. gryfiński, gm. Cedynia – poz. 152
- Żeńsko, pow. choszczeński, gm. Krzęcin – poz. 302
- Żółte, pow. drawski, gm. *loco* – poz. 39–40, 300
- Żydowo, pow. koszaliński, gm. Polanów – poz. 39–40, 300